

Kaliber maak(t) je wereld groter

Aanzet voor toekomstvisie Kaliber in Enschede 2017.

1. Dromen-denken-doen

Kaliber kunstenschool – tot voorjaar 2012 De Muziekschool Twente - heeft in 2011 een strategische koers vastgesteld, getiteld ‘Dromen-denken-doen’. Sleutelwoorden daarin zijn samenwerking, innovatie en ondernemerschap. Onze missie is om zoveel mogelijk mensen in Twente hun creatieve talenten te helpen ontwikkelen en om het samen-leven te stimuleren door actieve cultuurbeoefening. Ons uitgangspunt is om maatschappelijk toegevoegde waarde te leveren en daarbij als instelling eigen verantwoordelijkheid te dragen, juist in deze economisch moeilijke tijden. Daarbij hoort de gedurfde ambitie om de subsidieafhankelijkheid terug te brengen van destijds 70% naar 50%.

In de afgelopen periode hebben we deze koers uitgevoerd en dat blijven we doen. Vernieuwing van het aanbod en aanpak, nieuwe partnerschappen hebben geleid tot bijvoorbeeld de opening van NAXT¹ in Almelo, het opzetten van speelorkesten en aanbod in wijken, vergroten van het bereik van kinderen en jongeren door deze vernieuwingen in combinatie met het uitbouwen van projecten op scholen. Ons bereik in Enschede is in 2012 gegroeid naar 13.900 deelnemers (jaarverslag op www.kaliberkunstenschool.nl, in juni op papier ook aan leden Gemeenteraad toegestuurd). De subsidiërende gemeenten nemen verschillende besluiten, variërend van forse kortingen (Hellendoorn, Oldenzaal) via gematigde kortingen (Enschede tot nu toe, Wierden, Tubbergen) tot geen korting of zelfs extra mogelijkheden (Almelo). Achter de schermen heeft Kaliber een halvering van het management doorgevoerd, een reductie van de vaste formatie met 15% en kostenreductie. Dit krijgt zijn voltooiing in de reorganisatie per 1 januari 2014, waarin een forse krimp van ondersteunende functies met personele gevolgen zit. Met de reorganisatie per 1 januari 2014 is al het ‘vet van de botten’.

2. Enschede en Kaliber

Enschede is na de fusie tot De Muziekschool Twente in 2002 altijd een belangrijke pijler geweest, zeker na de verhuizing van de hoofdzetel van Almelo naar het Nationaal Muziekkwartier. In Enschede bereiken we de meeste mensen en Enschede draagt de meeste subsidie bij. Voor veel externe stakeholders vallen Kaliber en Enschede samen.

De gemeente en Kaliber werken al een aantal jaren met jaarlijkse prestatieovereenkomsten, gekoppeld aan de subsidieverlening. Drie keer per jaar rapporteren we over de uitvoering van die afspraken. De jaarlijkse afspraken hebben we altijd (ruim) gehaald. In die afspraken is stapsgewijs ruimte gemaakt voor vernieuwing: projecten in de stad, zichtbaarheid, samenwerking met partners, opstarten van algemene muzikale vorming op Enschedese basisscholen, uitbouwen van samenspel en nieuwe lesvormen.

¹ New Arts Xperience Twente, zie voor meer informatie en aanbod www.naxt.nl

Kaliber werkt in de basis: vorming van jongeren en kinderen en amateurkunst. Vaak op scholen en in projecten. Dat is maatschappelijk gezien een zeer belangrijke functie, die alleen minder ‘sexy’ is en minder zichtbaar dan andere culturele functies. Vanuit deze vormende basisfunctie hebben wij zeer actief de samenwerking met partners in de stad gezocht: alle culturele instellingen, veel gezamenlijke producties met hun, scholen, kinderopvang en welzijn. Onze houding was en is positief, coöperatief en constructief: gericht op kansen en samenwerking, uitgaan van het maatschappelijk belang en niet van het belang van de eigen instelling.

Het is tijd voor een duidelijke visie op de toegevoegde waarde van Kaliber voor Enschede. Eerder al werkten wij actief mee aan de visie van de Muziekkwartierpartners, onderdeel van de gemeentelijke Cultuurnota 2012 ‘Culturele Hotspot’. Nu richten wij ons op de bijdrage van Kaliber aan Enschede. Inmiddels niet alleen meer muziekschool maar kunstenschool. We gaan uit van wat we in het jaar 2017 willen hebben gerealiseerd.

3. Kaliber 2017 maakt je wereld groter

We hebben aansluiting gezocht bij de Toekomstvisie Enschede 2020 “Enschede maak(t) je wereld groter”, de Cultuurnota 2012 en onze eigen strategie.

Vanuit onze missie uit ‘Dromen-denken-doen’ formuleren wij als *missie* voor onze activiteiten in Enschede: het voor alle Enschedeërs bereikbaar maken van cultuureducatie, vanuit onze visie dat dit bijdraagt aan het welzijn en de creatieve ontwikkeling van mensen. We richten ons in 2017 vooral op kinderen en jongeren, met als doel hun persoonlijke ontwikkeling en toerusting op betekenisvolle deelname aan de Enschedese samenleving.

Vanuit deze missie voegen wij de volgende maatschappelijke waarde aan Enschede 2017 toe:

- *Talentontwikkeling.* Het tot wasdom brengen van cultureel talent, van de eerste stappen tot langdurige beoefening, als amateur of professional, inclusief doorgeleiding naar langdurige beoefening. Kinderen en jongeren ontwikkelen door cultuureducatie mede competenties die ervoor zorgen dat zij zich tot een volwaardig en cultureel burger kunnen ontwikkelen. Creativiteit en verbeeldingsvermogen, innovatief kunnen denken, samen kunnen werken en sociale vaardigheden zijn voorbeelden. Kaliber richt zich vervolgens op de route die kinderen en jongeren met een passie voor kunst doorlopen. We sluiten aan op ketenpartners, dus loslaten van talenten als ze een stap zetten naar een professionele loopbaan in de kunsten.
- *Breedte van cultuureducatie:* in 2017 is Kaliber een kunstenschool die –middels de overname 2014 van het Kreatief Centrum Almelo en door samenwerking met vele partners – de volle breedte van kunstzinnige vorming in de aanbieder heeft. Ofwel, zoals het in de jaren nul heette: centrum voor de kunsten.
- *Doorlopende lijnen en doorstromen.* We gaan uit van de piramide van het cultureel curriculum. De basis zijn kennismakingsprogramma’s op scholen en in wijken, bestemd voor een brede doelgroep. Stimuleren van participatie is belangrijk. Vervolgens stromen kinderen door naar wijkprojecten en aanbod in wijken. Vervolgens is de doorstroom naar het buitenschoolse aanbod op Kaliber-locatie(s). Tenslotte heeft Kaliber programma’s die gericht zijn op de ontwikkeling van bovengemiddeld talent en doorgeleiding naar vervolgopleidingen. Hierbij is een leerroute beschikbaar die een kind in eigen tempo kan doorlopen. Het ontwikkelen van vervolgpaden op eerste kennismaking in scholen vormt

de grootste uitdaging. Behoud van deze samenhang in het cultureel curriculum is noodzakelijk om inhoudelijke redenen, redenen van samenhang, overzicht en de kritische massa van een professionele organisatie en om redenen van imago: als kunstenschool kunnen we het ons niet beperken tot de ‘onderkant’ omdat we anders een “Aldi” in de kunstzinnige vorming worden. Kwaliteit is, met andere woorden, een sleutelbegrip.

- *Omvormen richting wijken.* Ten eerste is het belangrijk om de doelstelling van bereikbaarheid voor iedereen actief te bevorderen door de doelgroep op te zoeken en broedplaatsen in de wijken te organiseren.. Op korte termijn gaan we NAXT op deze manier in Enschede organiseren. Ten tweede willen we vooral in achterstandswijken meer kinderen en jongeren kunst laten beleven en te leren gebruiken als instrument voor identiteitsvorming en emancipatie. Daarbij laten we de ‘harde’ doelgroep van het welzijnswerk buiten beschouwing; we proberen jongeren te bereiken die een intrinsieke motivatie voor culturele vorming hebben of daartoe te verleiden zijn. Onlangs ontvingen wij landelijk subsidie voor Super-Symphonic leerorkesten in Enschedese wijken.
- *Inzetten op bereikbaarheid voor iedereen,* onder andere door verschuiving richting wijken, dus de doelgroepen opzoeken.
- *Intensivering lange leerlijnen in het onderwijs.* We realiseren in vier stappen een 100% bereik van Muziek ABC (dus muzikale basisvorming in groepen 4 Enschedese basisscholen van 2013-2016. We hebben dit in 2017 uitgebreid naar doorlopende leerlijnen van groep 1 tot groep 8. Dit doen we in samenwerking met scholen en culturele partners, zoals nu gestart in de stuurgroep Cultuureducatie met Kwaliteit die tot 2017 draait. We zorgen ook voor aansluiting met het voortgezet onderwijs. Te beginnen in 2013-2014 met het VMBO, waar we een landelijke subsidie hebben gekregen in samenwerking met drie scholen van de Stichting Carmel.
- Kracht van Kaliber anno 2013 handhaven en uitbouwen: namelijk ‘samen’: altijd naast les samenspelen in groepen/ensembles/bands; plus een podium als uitgangspunt (leren en etaleren). Denk aan concerten voor inwoners: dit talent hebben we hier! Concerten voor speciale groepen om wat voor een ander te doen en ook voor actief burgerschap van de mensen die niet direct iets zelf doen/maken maar wel worden gemobiliseerd om naar anderen te kijken/luisteren.

4. Samenwerking culturele instellingen

Kaliber kunstenschool heeft in de periode 2002 – 2013 zich ontwikkeld tot een betrouwbare, zakelijke partner in de samenwerking. Dat betekent dat wij ook een passende back-office hebben ontwikkeld: administratie, financiën, P&O, logistiek, planning, facilitair. Wij staan actief open voor samenwerking met andere culturele instellingen, zeker ook in de back-office. Voorbeelden zijn:

- Betaalde dienstverlening financiën, administratie en P&O aan de Muziekschool Hengelo sinds 2011
- Poolen van P&O-capaciteit met Wilminktheater sinds 2011
- Samenwerking, per 1 januari 2014 overname van het Kreatief Centrum Almelo e.o.
- Samenwerking facilitair binnen NMK Enschede.

Wat Kaliber betreft zijn er goede mogelijkheden om in 2017 verdergaand samen te werken in back-office en organisatie tussen de Enschedese (culturele) instellingen en zijn we ook bereid daar actief aan bij te dragen en onze faciliteiten beschikbaar te stellen.

5. Programma Kaliber 2017

Om het college en de raad een kijkje te geven in de effecten van deze koerswijziging presenteren wij hieronder ons concept-programma voor 2017. Bij het opstellen van dit programma zijn wij uitgegaan van de vraag van het college om te kijken naar extra bezuinigingen en geven wij inzicht in onze activiteiten en de bijdrage die we leveren aan de stad Enschede.

Het subsidiebedrag voor ons programma 2017 bedraagt € 1.712.266,-. Op dit moment ontvangen we een subsidie van afgerond € 2,4 mln, zodat we in de periode 2013-2017 een totale bezuiniging realiseren van € 687.734,- (30%). In de vorige gemeentebegroting is Kaliber al een bezuiniging opgelegd van € 200.000. Bovenop deze ingeboekte bezuiniging, dus als onderdeel van de € 1,8 mln die in de Keuzenota staat, kunnen wij daarmee € 487.734 extra bijdragen. Ter vergelijking: in de Keuzenota is verondersteld dat Kaliber € 300.000 sowieso inlevert en is gesuggereerd dat we daarbovenop nog eens € 600.000 zouden inleveren, in totaal dus € 900.000. Hiermee moet ons aanbod van € 487.734 worden vergeleken.

In de Keuzenota wordt ook verwezen naar kosten voor wachtgeld. Destijds bij de fusie leidend tot Kaliber kunstenschool (v/h De Muziekschool Twente) is door betrokken gemeenten afgesproken dat het zittende personeel de gemeentelijke CAO zou houden. Bij ontslag als gevolg van bezuinigen betekent dat eigen-risico dragen van de WW-uitkeringen plus bovenwettelijke aanspraken uit de CAO. De maximale wachtgeldclaim hebben wij berekend op € 2.424.376. Deze kunnen bij nader onderzoek lager uitvallen.²

Het programma voor 2017 bestaat uit vijf onderdelen, die we in deze paragraaf verder toelichten:

		subsidie
A	Wijkgerichte Basisvorming	536.405
B	Talentontwikkeling Jeugd en Jongeren	325.862
C	Ondersteuning harmonieverenigingen	173.400
D	Eigen kracht	200.000
E	Nationaal Muziek Kwartier	<u>650.000</u>
		1.712.266

Deze koers heeft inhoudelijk enkele ingrijpende consequenties:

- De gemeente Enschede subsidieert niet meer voor activiteiten voor volwassenen van 21 jaar en ouder. Kaliber onderzoekt hoe er andere vormen van volwasseneneducatie te realiseren kunnen zijn, maar hier is geen subsidie meer beschikbaar voor.
- De gemeente subsidieert geen “klassiek” muziek- en dansonderwijs meer voor de leeftijdsgroep 6-12 jaar.

² Omdat dit een eerste berekening is op basis van de maximale omvang van de bezuinigingen en van feitelijke duur en omvang van werkloosheid.

- Verdere ontwikkeling van de Kaliber-organisatie naar scholen en andere lesvormen. Bijscholing en ontwikkelen van docenten en mogelijk afscheid nemen van docenten.
- Voor talenten (zie de piramide cultureel curriculum hiervoor) blijft de mogelijkheid bestaan van individuele aandacht en begeleiding en doorgeleiding naar een beroepsopleiding.
- Een beweging de wijken in en een versterking van de functie van het Nationaal Muziekkwartier als centrum voor de kunsten.

A. Wijkgerichte basisvorming

Kaliber zal in de komende jaren haar aanbod in de wijken verder versterken. Momenteel geven we les op 15 locaties in de gemeente, waarbij we leerlingen bereiken uit alle delen van Enschede. In onderstaande tabel is een indeling gegeven van de cursisten naar postcode. Hieruit wordt duidelijk dat het grootste deel van de leerlingen afkomstig is uit de wijken in Zuid en West Enschede. Daarnaast geven we les aan 51 leerlingen die niet afkomstig zijn uit Enschede waaronder enkele uit Duitsland³.

Aantal Cursisten	
Postcodes	
Centrum	304
Noord	444
Oost	425
Zuid-West	777
Overig	51
Eindtotaal	2001

Verder verzorgen we momenteel MuziekABC op 52 scholen in de groepen 4 van het primair onderwijs en dit zal in 2014/2015 worden uitgebreid naar alle basisscholen in Enschede. Daarnaast diverse projecten op vooral scholen, zodat het totale bereik in 2012 uitkwam op 13.900 deelnemers.

In het jaar 2017 adviseren wij om het aanbod cultuureducatie op de basisscholen uit te breiden naar groep 5 met de cursus Instrumentenwereld. MuziekABC is daarbij een algemeen vormende cursus, doorloop van de leerlijn vraagt dan ook om met instrumenten kennis te maken. In de bijlage treft u uitleg over de inhoud en leerdoelen van deze cursus.

Om kinderen te stimuleren deze talenten verder te ontwikkelen wordt het binnenschools aanbod verbonden met buitenschools aanbod in de vorm van laagdrempelige groepslessen in de wijken. Deze lessen leggen de verbinding naar het (niet gesubsidieerde/particuliere) vervolgaanbod in de wijken. Bij deze lessen staat het lesplezier en de eerste verdieping met de discipline voorop.

Voor deze wijkgerichte basisvorming vragen wij een subsidiebedrag van € 535.405,-

B. Talentontwikkeling Jeugd en Jongeren

Met talentontwikkeling richten we ons op die groep leerlingen die zich verder willen verdiepen in de kunstdiscipline. Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau⁴ blijkt dat 50% van de bevolking actief kunst beoefent, waarvan 20% actief bezig is met muziek, zang en dans. In Enschede is Kaliber momenteel de enige instelling die deze verdieping biedt en tevens zorgt voor een doorstroom naar de vervolgopleidingen in deze sector (ROC, ArtEZ). Voor dit aanbod is geen particuliere markt, waardoor wij dit onderdeel niet kunnen afstoten naar de markt.

³ Voor deze cursisten geldt een buitengemeentelijk – lees hoger - tarief.

⁴ SCP 2010 FAQ over kunstbeoefening

Uitgaande van de kernwaarde dat muziekonderwijs betaalbaar moet zijn voor iedereen, adviseren wij om deze talentontwikkeling voor jeugd en jongeren financieel te blijven ondersteunen. Deze groep zal door de bezuinigingsplannen van het kabinet onevenredig zwaar worden getroffen (verlaging van kinderbijslag, afschaffing van gratis schoolboeken).

Talentontwikkeling vormt de identiteit van Kaliber Kunstenschool en versterkt de functie van het NMK. Bij deze verdieping hoort ook het samenspel in ensembles en orkesten en samenwerking met culturele partners als het Wilminktheater, Atak, Nederlands Symphonieorkest en de Reisopera. Bij de uitvoering van deze activiteiten wordt (steeds meer) een beroep gedaan op gekwalificeerde freelancers (ZZPers).

Deze talentontwikkeling vormt verder de basis van Kaliber Kunstenschool als regionale aanbieder van kunstonderwijs, versterkt het imago van Enschede als kennisstad en verbetert het vestigings- en leefklimaat (ook voor studenten van UT en Saxion).

Voor deze talentontwikkeling vragen wij een subsidiebedrag van € 325.862,-

C. Ondersteuning Harmonieverenigingen Enschede

Kaliber heeft van oudsher een sterke band met de muziekverenigingen in Enschede en verzorgt de interne opleidingsprogramma's. In dit programma vragen wij € 173.400,- subsidie om deze ondersteuning in 2017 voor de leeftijdsgroep 8-21 jaar te kunnen blijven bieden op het niveau van 2012/2013.

D. Eigen kracht

Eigen kracht is een nieuw programma van Kaliber Kunstenschool in Enschede, specifiek gericht op jongeren in de leeftijd van het voortgezet onderwijs. In 2013 ronden wij een onderzoek af naar de opzet van een specifiek jongerenaanbod in Enschede. Dit op basis van de ervaringen met ons jongerenlabel NAXT (New Arts Xperience Twente, www.naxt.nl); in 2012 in de Polaroid in Enschede als experiment, sinds oktober 2012 met een eigen locatie in Almelo voor de regio Noord-Twente.

Op dit moment verzorgen we in Enschede een breed aanbod aan (new arts) workshops en dagprojecten zoals RAW (Respect, Aandacht, Wilskracht) in het voortgezet onderwijs. Dit willen we graag uitbreiden met buitenschools aanbod waarbij specifieke groepen jongeren worden gestimuleerd hun eigen kracht te ontwikkelen door middel van cultuurbeoefening. Eigen kracht is cultuureducatie als doel en middel in één. Het gaat onder andere over empowerment: het versterken van capaciteiten om meer zeggenschap te verkrijgen over de eigen situatie en daar verantwoordelijkheid voor te nemen. Daarom zoeken we voor dit aanbod de samenwerking met onder andere Alifa (zoals Talenhouse methodiek) en Tactus (voorlichting/preventiewerk). Om het aanbod dichtbij de jongeren te brengen willen we Eigen Kracht uitvoeren in bijvoorbeeld bestaande groepen van Alifa en binnenschoolse educatie, maar kijken we ook naar mogelijkheden dit te huisvesten in wijkcentra of andere honken waar jongeren komen en zich prettig voelen. Eigen kracht levert een bijdrage aan preventie, die in het kader van de veranderingen in de Jeugdzorg en de nieuwe verantwoordelijkheid van de gemeente per 2015 steeds belangrijker wordt.

Bij dit programma is het de vraag zich of het moet worden bekostigd vanuit de cultuurbegroting of vanuit de begroting voor jeugdzorg met ingang van 2015. Omdat dit initiatief tot nu toe in overleg met de gemeente vanuit de cultuurbegroting wordt bekostigd, nemen wij hier een stelpost van € 200.000,- op voor dit jongerenprogramma. Substitutie met de begroting jeugdzorg is mogelijk met ingang van 2015.

E. Nationaal Muziekkwartier

Het Nationaal Muziekkwartier hebben we als apart onderdeel opgenomen in de begroting voor 2017. Dit is gedaan om enerzijds de huisvestingskosten van het NMK te scheiden van de inhoudelijke activiteiten van Kaliber, maar daarnaast het belang van het NMK voor Kaliber Kunstenschool en de stad Enschede te benadrukken. Het college heeft als randvoorwaarde gesteld dat Kaliber de huidige gehuurde vierkante meters moet blijven huren.

Kaliber wil samen met de andere NMK partners het NMK verder ontwikkelen tot broedplaats voor creatief talent en talentontwikkeling. Naast de bestaande partners wordt ruimte geboden aan de particuliere sector om activiteiten te ontplooiën in het NMK. Voor Kaliber Kunstenschool is het NMK de locatie voor verdere talentontwikkeling en het leren en etaleren van creatieve uitingen. In de toekomst zal Kaliber haar onderwijsaanbod en disciplines verder uitbreiden en haar positie als regionale kunstenschool en creatieve broedplaats versterken, door onder andere de overname van het Kreatief Centrum in Almelo.

Door het openstellen van de faciliteiten voor particuliere initiatieven verwachten wij inkomsten uit verhuur van de ruimtes te genereren, waardoor het subsidiebedrag voor huisvesting op termijn omlaag kan.

De huisvestingskosten voor het NMK zullen in 2017 naar verwachting in totaal € 650.000,- bedragen (huur en bijkomende kosten).

kaliber
kunstenschool

Bijlage:

Muzikale vorming in het primair onderwijs voor groep 4 en 5

Culturele, muzikale en creatieve vaardigheden verrijken het leven van kinderen. Ze bieden de gelegenheid om ideeën, meningen en gevoelens te ontwikkelen en te uiten. Muziek maken is dan ook een activiteit die op een positieve manier bijdraagt aan het zelfbeeld en zelfvertrouwen en kinderen leert om zelfstandig in het leven te staan.

Kaliber Kunstenschool zet zich in om deze sociale, maatschappelijke en educatieve rol te vervullen voor alle kinderen. Onze belangrijkste doelstelling is het overbrengen van de passie voor muziek, dans en muziektheater aan een breed publiek. We geven les vanuit de overtuiging dat kunst en cultuur toegankelijk moeten zijn voor iedereen en met de visie dat deelname aan kunst en cultuur basisvoorwaarde is voor een actieve en ondernemende samenleving. Ons aanbod omvat cursussen voor de allerkleinsten tot en met cursussen voor senioren.

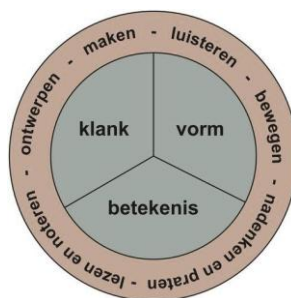
Daarnaast verzorgen onze vakleerkrachten workshops en projecten voor kinderen en jongeren in de kinderopvang, het onderwijs en in de wijken. Hiermee krijgt cultuureducatie een plek in het leven van kinderen en jongeren en draagt Kaliber Kunstenschool bij aan het realiseren van een brede cultuurparticipatie.

Muzikale vorming in het primair onderwijs in de gemeente Enschede

Kaliber Kunstenschool hecht belang aan muzikale educatie voor kinderen. Omdat niet alle kinderen van huis uit in aanraking komen met cultuur/muziek, is het de meest geëigende weg om muzikale vorming te integreren in het lesprogramma van het primair onderwijs.

Een uitgewerkt concept van muziekonderwijs in de basisschool voert Kaliber Kunstenschool reeds geruime tijd uit in de gemeente Almelo, waar alle groepen 4 jaarlijks de cursus Muziek ABC volgen. Ook de gemeente Enschede is een aantal jaren geleden gestart met de gefaseerde invoering van Muziek ABC in groep 4 en in Oldenzaal wordt gestart in het schooljaar 2013-2014. Als vervolg op het Muziek ABC voor groep 4, is voor groep 5 de cursus Instrumentenwereld ontwikkeld.

Muziek ABC en Instrumentenwereld sluiten aan op de kerndoelen kunstzinnige oriëntatie. Na het volgen van beide cursussen hebben de kinderen aan het eind van groep 5 een brede basisvorming op gebied van muziek.

Groep 4 – Muziek ABC

Muziek ABC in het basisonderwijs is een algemene basiscursus muziek waarin kinderen kennis maken met muziek. De docent sluit op een speelse manier aan bij de muzikale belevingswereld van de kinderen en het niveau van de groep, waarbij het plezier beleven zoveel mogelijk voorop staat.

In de lessen staat het KVB (Klank – Vorm - Betekenis) model centraal. In een afgewogen lesprogramma bestaande uit 30 lessen worden aan de hand van muzikale domeinen de gestelde doelen bereikt. Ook maken de kinderen zelf muziek, bewegen ze op muziek, maken ze kennis met instrumenten en zijn er themalessen, bijvoorbeeld rondom Sint en Kerst. Aan het eind van het leerjaar sluiten de kinderen de leerweg op school af en brengen ze het geleerde tijdens een optreden op de eigen school in praktijk. Alle kinderen ontvangen een certificaat.

Muziek ABC	Blok 1 (voor de kerst)	Blok 2 (na de kerst)	Totaal
Aantal lessen	14	16	30

Doelen Muziek ABC – groep 4

Klank	- Kinderen kunnen liederen in twee- en driedelige maatsoorten zingen, ze
-------	--

	kunnen eenvoudige begeleidingen spelen en dit type maatsoort herkennen in muziek. - Kinderen kunnen de klanken van de verschillende instrumentengroepen (blaas-, snaar-, slag- & elektronische instrumenten) herkennen. - Kinderen kunnen liederen zingen met een omvang van c-d”. - Kinderen leren de verschillen tussen langzaam & snel, kort & lang, hoog & laag, hard & zacht. - De kinderen werken luisterend, ontwerpend, zingend & spelend met behulp van grafische en traditionele notatie.
Vorm	- Kinderen ervaren al zingend, dansend & luisterend de verschillende vormprincipes. Bijvoorbeeld bij wisselzang, echo, lied met refrein.
Betekenis	- Kinderen zingen liederen over de vier seizoenen, verschillende feesten en bijzondere dagen. Daarnaast leren ze liederen die aansluiten bij de verschillende thema's die in de klas voorkomen. - Kinderen ervaren, voelen en herkennen verschillende stemmingen en sferen in muziek: vrolijk, verdrietig, boos, spannend, romantisch, dansante. - Kinderen kunnen hun gevoel uiten tijdens de muziekles, dit kan door middel van tekenen, schrijven en praten over muziek.

Groep 5 – Instrumentenwereld

In Instrumentenwereld staat de instrumentale oriëntatie centraal.

In 4 lesblokken vindt er aan de hand van hetzelfde KVB model verdieping plaats, maken de kinderen kennis met muziekinstrumenten en hun klankkleuren, verhalen en sferen en spelen ze naar keuze op slag-, blaas-, snaar-, strijk- of toetsinstrumenten.

Aan het eind van het leerjaar sluiten de kinderen de leerweg op school af tijdens een schoolconcert.

Alle kinderen ontvangen een certificaat.

Instrumenten wereld	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4 + Afsluiting
Aantal lessen Totaal 16	algemeen 3 lessen	slag-blaas-snaar- strijk-toets-instrumenten naar keuze 4 lessen	slag-blaas-snaar- strijk-toets- instrumenten naar keuze 4 lessen	slag-blaas-snaar- strijk-toets- instrumenten naar keuze 4 lessen afsluiting 1 les

Doelen Instrumentenwereld - groep 5	
Klank	- Kinderen leren verschillende instrumentengroepen kennen en kunnen eenvoudige liedjes op een instrument spelen. - Kinderen kunnen liederen in twee- en driedelige maatsoorten zingen, kunnen eenvoudige begeleidingen op instrumenten spelen en dit type maatsoort herkennen in muziek. - Kinderen kunnen de klanken van de verschillende instrumentengroepen (slag - blaas - snaar - slag - strijk - elektronische instrumenten) herkennen en produceren op instrumenten. - Kinderen kunnen liederen zingen met omvang van c-d. - Kinderen leren de verschillen tussen langzaam - snel, kort - lang, hoog - laag, hard - zacht en kunnen deze uitvoeren op instrumenten.

	- Kinderen leren de klanken van de verschillende ensembles herkennen; bigband, popgroep, harmonie, symfonie en fanfare orkest en leren de plaats en functie van de instrumenten hierin. - Kinderen kunnen na afloop van de cursus een gerichte keus maken voor een instrument.
Vorm	- Kinderen ervaren al spelend, zingend, dansend & luisterend de verschillende vormprincipes. In groep 5 wordt de zang uitgebreid met eenvoudige canons & stapelliederen.
Betekenis	- Kinderen zingen en spelen liederen over de vier seizoenen, verschillende feesten en bijzondere dagen. - Daarnaast zingen en spelen ze liederen die aansluiten bij de verschillende thema's die in de klas voorkomen. - Kinderen ervaren, voelen en herkennen verschillende stemmingen en sferen in muziek: vrolijk, verdrietig, boos, spannend, romantisch, dansante. - Kinderen kunnen hun gevoel uiten tijdens de muziekles, dit kan door middel van spelen, bewegen, tekenen, schrijven en praten over muziek.

Tot slot heeft het (samen) maken van muziek een positief effect op de ontwikkeling van meerdere vaardigheden, ook op buitenmuzikale gebieden.

Buitenmuzikale vaardigheden	
Creatieve ontwikkeling	- zelfexpressie
Sociale vaardigheden	- samenwerken - communicatie - elkaar helpen, elkaar verbeteren - wachten op elkaar, wachten op je beurt - naar elkaar luisteren - jezelf durven laten horen of juist weten wanneer je moet stoppen
Luistervaardigheid	- gericht luisteren - geconcentreerd luisteren
Taal/spraakvaardigheid	- woordenschat - articulatie - stemgebruik
Fijne en grove motoriek	- het bespelen van instrumenten - het bewegen op muziek
Zelfvertrouwen en emotionele ontwikkeling	- jezelf leren uiten - vertrouwen in jezelf - respect voor elkaar